

AMARG

3a. ÈPOCA - Núm. 1 - 1r. QUADRIMESTRE

Roser Oliveras. Relacions de Restaurant

ART: CREACIÓ

I COMPROMÍS

HUMANITARI

ELS PROBLEMES D'UNA DIETA

NOVA JUNTA DE L'ASSOCIACIÓ

Declaració de Principis d'Amarg

L'Associació de Malalts Renals de Girona (AMARG) enceta una nova singladura amb la constitució de la nova Junta directiva. Les fites més importants que aquesta s'ha proposat es fonamenten a treballar per contribuir a potenciar el tema de la insuficiència renal en cinc apartats de gran importància:

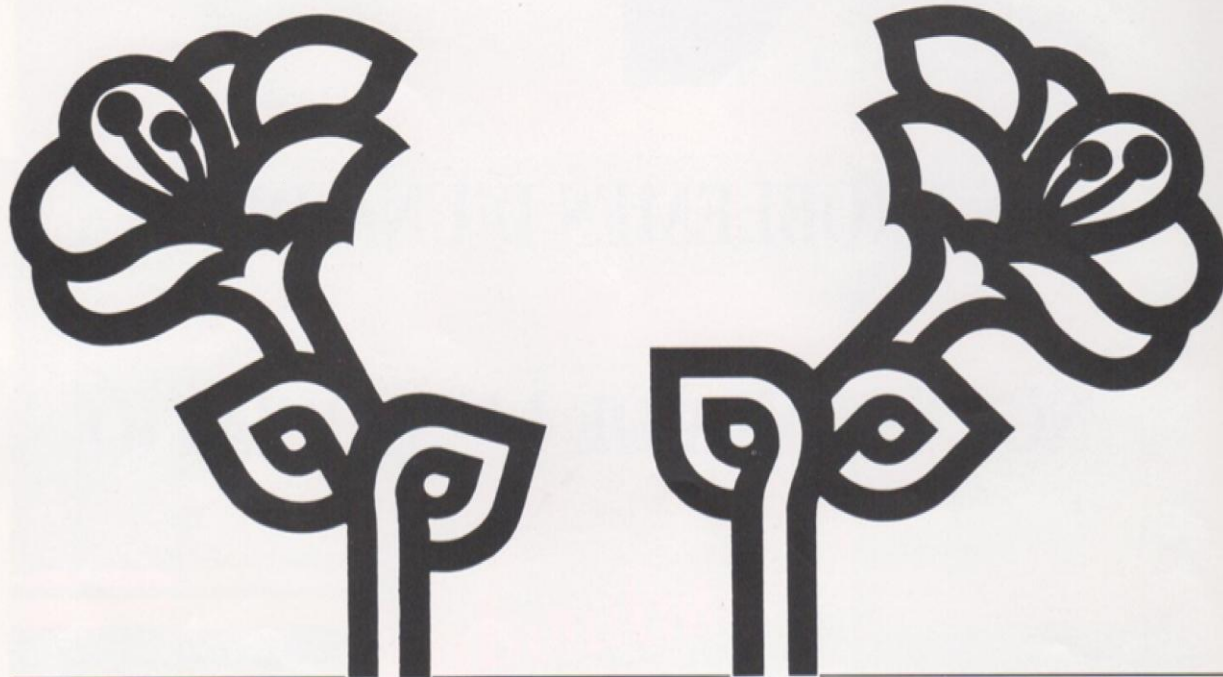
- 1) L'assistència als malalts renals en els aspectes mèdico-socials i laborals per tal d'assolir una garantia de la seva problemàtica suficient i un augment de la seva qualitat de vida.
- 2) Remarcar la importància de la unió amb altres associacions del mateix tipus, per potenciar un tractament global de la problemàtica i consolidar la seva presència.
- 3) Col·laborar amb tota mena d'entitats i organismes de l'administració pública central (Ministeri de Sanitat i d'altres complementaris) i de l'administració pública autonòmica (Conselleria de Sanitat de la Generalitat de Catalunya). També, col·laborar amb entitats, centres i fundacions de caràcter no lucratiu privats i sensibilitzades pel tema.
- 4) Apropar-se a l'opinió pública per trencar el gel inicial i mostrar amb tota naturalitat les qüestions de fons que afecten els malalts renals, conscienciar-la de la necessitat de la col·laboració i la solidaritat. Aquest aspecte

ha de contemplar la possibilitat de què el malalt renal és un ciutadà amb totes les garanties suficients com qualsevol, sense diferències, destacant l'aspecte lúdic que aquest també té, en el sentit potenciador del dinamisme socio-cultural de la societat contemporània.

5) Treballar amb eficàcia en tots els aspectes reals de la societat per oferir una visió de conjunt de la insuficiència renal oblidar-se de temes sectorials o especialitzats, i contactant amb l'escala de valors contemporània, insertant-hi els seus membres amb naturalitat.

Perquè aquesta declaració d'intencions es faci realitat s'ha de portar a terme a la pràctica de forma immediata com fins ara s'anat fent amb l'organització d'una gran exposició-subhasta de Nadal l'any passat i una exposició de tres importants artistes gironines.

A més d'haver organitzat una rifa de Nadal, una campanya de sensibilització als quaters sobre la necessitat de les donacions i la creació de la revista que teniu ara a les mans. Els ciutadans interessats gaudeixen des d'ara de la possibilitat de fer-se socis d'AMARG, facilitar feina als insuficients renals, contribuint a donar a conèixer l'associació i, sobretot, fer-se'n donant. Vosaltres teniu la paraula.

Després d'un temps d'absència, la revista AMARG torna a les vostres mans encetant una nova etapa, la tercera, en la que hi hem millorat el contingut, convertint la publicació en una eina útil per a tots els associats i malalts renals. Aquesta nova etapa de la revista coincideix amb la renovació de la Junta directiva, que el passat 19 de juliol va prendre possessió amb l'objectiu de dinamitzar les reunions de Junta, augmentar el nombre d'associats, promoure massivament la problemàtica de la insuficiència renal a la societat gironina, sanejar l'economia interna i millorar la imatge de l'Associació. Objectius que ja s'han assolit en part amb l'organització de dos exposicions d'art: "Tres artistes gironines" (Pia Crozet, Roser Oliveras i Emília Xargay); Gran subhasta-exposició de Nadal (72 artistes de les comarques gironines). També s'ha utilitzat una campanya de promoció a les casernes sobre la donació d'òrgans, i una excel·lent rifa

de Nadal on han contribuït tots els associats i la població gironina en general.

La revista AMARG, d'altra banda, no es preocupa tan sols de la insuficiència renal. En aquest número, com podreu comprovar, s'hi reflecteixen els canvis que hem introduït, combinant la informació seriosa –sobre la malaltia renal i la seva problemàtica– amb d'altres més lúdiques (entrevistes a artistes, crítica de llibres, etc.). Això és així perquè el problema de la insuficiència i de la donació d'òrgans no és solament la solució dels malalts renals, sinó que és una problemàtica que pertany a tota la societat. I, en conseqüència, aquest número no solament està adreçat als nostres associats, sinó a totes aquelles persones que tinguin quelcom a dir i quelcom a fer dins aquest camp.

AMARG

staff

AMARG és una publicació de l'Associació de Malalts Renals de Girona, sense cap finalitat lucrativa. L'opinió de la revista s'expressa a través de l'Editorial i no comparteix necessàriament l'opinió dels articles signats que correspon als seus autors.

Tercera Època. Núm. 1
1r. Quatrimestre 1989

Redacció: Carretera de Barcelona, 23, entresol, 2a.
17001 GIRONA

Director: Joan Lluís Montané

Coordinació: Xavier Pagès

Col·laboradors: Josep Ma. Pla Bartrina, Marina Paretas Bonet, Carme Suñol Gurnés, Xavier Pagés, Àngels Castaño del Blanco.

Realització: GRÀFIQUES CURBET - Migdia, 10 - 17003 GIRONA

Dipòsit legal: GE. 215-1981

sumari

- Entrevista:**
MARIA ROCA, L'ART COM A VEHICLE DE COMUNICACIÓ
- 4-5-6**
- Informe:**
7-8-9 INSUFICIÈNCIA RENAL AVANZADA (y II)
La insuficiència renal avançada requereix un equilibri en l'ús de les proteïnes i les grasses.
- Actes:**
PARTIT DE BÀSQUET
- 11** VALVI GIRONA - TDK MANRESA
- Junta:**
NOVA JUNTA D'AMARG
- 12** L'Eritropoietina
- Reportatge:**
EL PACIENT ENFRONT D'UNA DIETA RESTRICTIVA / APUNT PSICOLÒGIC
- 13-14-15**
- Exposicions:**
GRAN SUBHASTA DE NADAL
- 16** I TRES ARTISTES GIRONINES
- Actualitat:**
17 TORRES MONSÓ, l'escultor de l'eterna dialèctica
- Entreniments:**
18 Acudits i Llegir és un plaer i Acudits

**Associació
Malalts
Renals
Girona**

AMARG

Ctra. Barcelona, 23 - Entl. 2.^a
Tel. 20 51 77
17001 GIRONA

Maria Roca és, sens dubte, un nom cabdal en el món artístic avui, especialment en l'àmbit gironí i català.

La revista AMARG parla amb ella i explica a les línies següents que darrerament ha estat seleccionada per al premi internacional Biella per l'Incisione d'Itàlia i que ha exposat a ARCO, a Madrid. Afirmar que l'art és per a Maria Roca un vehicle de comunicació. L'artista barcelonina, resident des de fa anys a Girona, hi explica també la seva visió de les malalties i de les dolències físiques. En aquest sentit diu que «sentir el dolor o escoltar el problema de l'altre et remet al teu propi dolor i aprens a conviure amb el teu i el de l'altre amb naturalitat». Aquest tipus de problemes, diu, «em fan plantejar moltes qüestions, humanitzant-me».

Maria Roca, l'art com vehicle de comunicació

S'ha dit sovint que per crear cal patir, i quan no es pateix el producte resultant no és de bona qualitat. Probablement no sigui així sino que es tracti de la lluita que manté l'artista Maria Roca, nascuda a Barcelona però resident des de fa molts anys a Girona. Una artista que pertany a una generació jove amb molta empena, la dels trenta als quaranta anys, plena d'executius i "antics hippies" alhora triomfadors als negocis; però, en el seu cas, no es tracta ni d'una executiva ni d'una "antiga hippie". En realitat, té el seu particular codi personal: l'amor i l'estimació envers l'art i les persones, complementats per la investigació tècnica i de disseny en la seva obra.

Per entendre el seu art i la seva persona cal tenir en compte el seu particular codi, fonamental en símbols molt característics, fruit d'una vida molt intensa, caracteritzada per posar els seus sentits i sensacions en tot moment alerta i en diàleg constant. Un diàleg que parla de la vida quotidiana a Girona, de la vida a d'altres ciutats que l'artista acostuma a visitar, un diàleg amb les persones que la tracten, amb els amics i amigues que la visiten procedents de diversos països. És un diàleg que, a la seva obra està escrit en català, però que, moltes vegades a la realitat, també és en castellà, italià, francès, i últimament en àrab. Perquè, ara per ara, Maria Roca té contactes i persones interessades pel seu art en països de l'Orient Mitjà. S'està convertint en una artista gironina de caire internacional. Tot

«Hi ha dues classes de persones; les qui viuen la seva pròpia vida i les qui viuen la vida dels demés. Jo pertanyo a la de la primera categoria».

aquest cúmul de sensacions i vivències, després ella els plasma en moltes ocasions, elaborat, a la seva obra, perquè no es sino un punt de partida que configura una "actitud" creativa. Malgrat que, en ocasions, es deixa portar per les sensacions del moment, sense cap elaboració, primant la seva veta imaginativa. **«La creació és un reciclatge i no depèn de cap moment determinat. És una vivència molt forta que t'empeny, sense tenir en compte conceptes tals com bo i dolent, plaer o dolor, negatiu o positiu. En realitat, jugues amb tots ells sense adonar-te'n, com si et submergissis a l'interior d'un túnel».** Túnel en el qual entrem nosaltres, per remontar-nos a l'any 1973, quan exposa a la Sala Parés de la Ciutat Comtal, possiblement una de les seves primeres exposicions, concretament de pintura. Set anys més tard, presenta tapissos a Isaac el Cec a Girona; mític lloc per a molts artistes gironins i d'altres ciutats i països, edificat amb la suor i l'empenta personal de Josep Tarrés. També exposa tapissos a la Sala Alga de Sant Sebastià. Continua creant tapissos i exposant-los a diverses galeries de Girona, Perpinyà, Logronyo, Sant Sebastià i Barcelona. L'any 1985 exposa el muntatge tèxtil de 450 metres quadrats de superfície, 140.000 metres quadrats de corda tèxtil i disset tapissos units al Pont de les Peixateries Velles de Girona. Aquest muntatge, portat a terme amb un gran desplegament de mitjans i amb el recolzament de l'Ajuntament de la ciutat, va finalitzar, com tots sabem amb diversos "atemptats" amb traca final, traduïda en un foc provocat que va cremar la quarta part del muntatge. Aquest atemptat contra l'art i, en definitiva, contra la persona, va encoratjar a Maria Roca, fins al punt de sentir-se atacada físicament, bona mostra del seu arrelament amb la seva obra i del sentiment que li transmet. **«Puges a la cambra trastera personal, i t'adones que hi ha un punt de referència en aquest sentit. Una vegada amb aquest punt de referència clar, crees i, mentre, no t'has de preocupar pel resultat de la peça. El procés és el repte més fort, pel que té de vivència del moment. Sempre s'ha de partir de zero».**

Hi ha una petita mort i un naixement, que tenen com a protagonista el sentiment. És com dues forces interiors que lluiten per la seva supremacia. Després utilitzes la tècnica, fruit de decisions ben pensades per calibrar les seves possibilitats de realització».

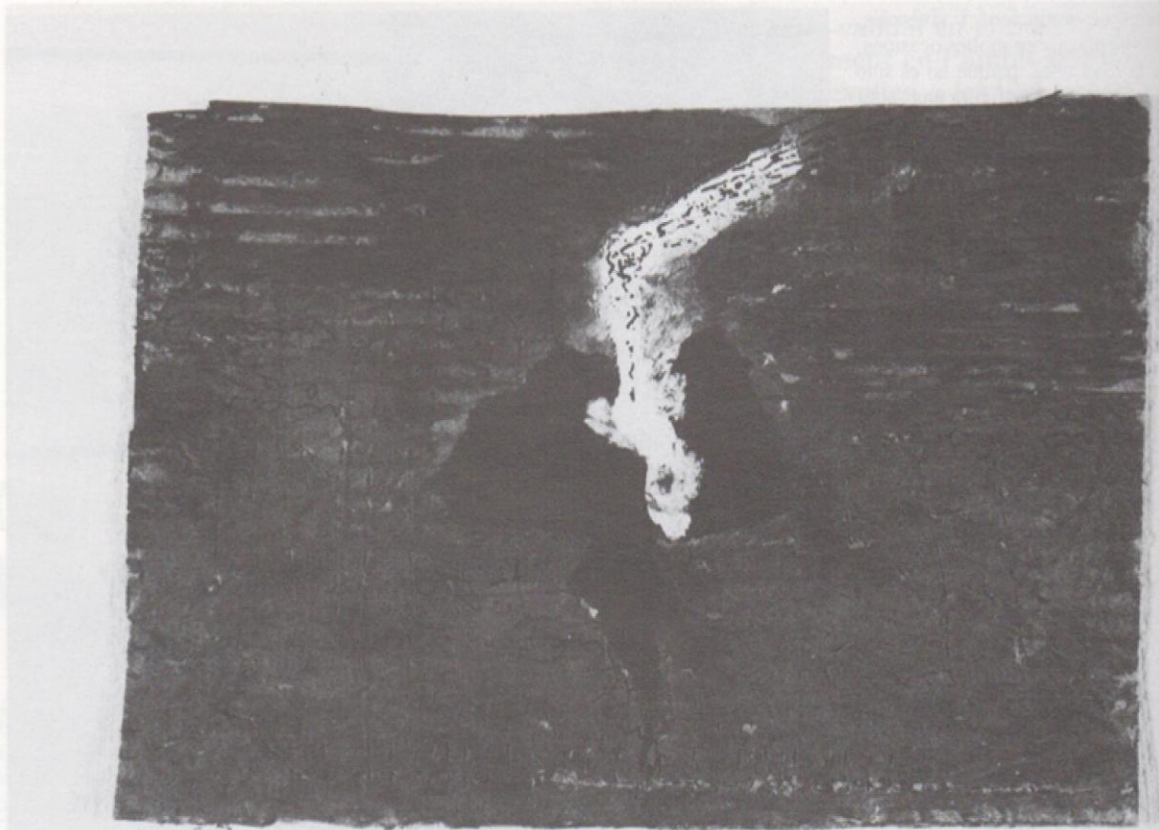
Maria Roca acostuma a treballar desconectant-se de l'entorn, com s'hi es trobés en una Cambra d'Aïllament Sensorial, dins d'un procés de relaxació. Tot ha d'estar tranquil. **«Poso música, tot té un punt d'inici i un caliu particular».** És la seva aventura quotidiana.

L'AVENTURA DE VIURE

Considera que l'obra és ella, desde l'inici, quan selecciona els materials, quan fa el disseny, fins el procés d'execució i els acabats finals. L'artista ha d'estar al seu món, per poder-ho fer i, a partir d'aquest punt, creure's el que fa. Malgrat considerar que tothom pot ésser artista en potència i que s'ha de trobar el camí més apropiat, creu que hi ha dues classes de persones:

«El dolor de l'altra persona et recorda el teu propi dolor i aprens a acceptar-lo humanitzant-te, sense artificis, amb tota naturalitat».

les que viuen la seva pròpia vida i les que viuen la vida dels demés. I creu, malauradament, que la majoria viu la vida dels demés. Per això pensa que és funció primordial de l'artista viure la pròpia existència, captant la realitat o realitats, i donar-les amb la seva visió al públic. L'aventura de viure és un tema cabdal, que es reflecteix tant a la seva obra de creació, com a la seva faceta de dissenyadora i estampadora tèxtil i també com a mare i dona independent. **«Penso que cadascú en aquesta vida ha de viure el risc de la seva història, sense tenir en compte els condicionants alienadors. No tinc por a la vida i per això em dedico a l'aventura quotidiana de la màgia de la creació».** I aquesta passió per l'aventura l'ha portat a conèixer molts tipus de persones, d'entre les quals es troben aquelles amb una gran activitat física i creativa, però amb un cert lastre: les dolències físiques i psíquiques, com per exemple les dolències renals. **«Sentir el dolor o escoltar el problema de l'altra persona et remet al teu propi dolor, i aprens a conivir amb el teu propi dolor i el de l'altre amb naturali-**

«Hi ha un punt de referència; una vegada tens clar aquest punt de referència, crees i no t'has de preocupar pel resultat de la peça».

---

tat, mentre que, generalment, la gent s'angoixa amb el dolor de l'altre. Parlant de problemes renals, tinc un amic que està fent diàlisi. Aquesta persona em planteja moltes qüestions, m'humanitza».

Del dolor físic al "part" de la creació, que en el cas de Maria Roca, i en aquests últims anys, s'ha concretat en tapís, col·lage, joia-escultura i, darrerament, en disseny i estampació tèxtil, formen part del diàleg personal de l'artista. Més intimista en els seus col·lages, amb una dedicació als aspectes tècnics i a l'experimentació de materials i colors; i més atenta a

les línies de disseny comercials als seus estampats tèxtils. Per cert que, darrerament, ha estructurat aquest apartat, ubicant un autèntic taller d'estampat tèxtil a Girona, treballant a un ritme molt fort.

Quan a la seva faceta artística, darrerament ha estat seleccionada pel Premi Inter-

---

«Cadascú ha de viure el risc de la seva història, sense tenir en compte condicionants alienadors».

---

nazionale Biella per l'Incisione de Itàlia i ha exposat a Arco d'aquest any amb la galeria EXPOART. Pel que fa a projectes pròxims, té prevista una exposició a Itàlia a base de tapissos exteriors a un espai obert i la presentació d'una col·lecció de col·lages al mateix marc. També continua la seva col·laboració dintre del camp del disseny i de la moda amb dissenyadors actuals. L'art per Maria Roca és un vehicle de comunicació.

JOAN LLUÍS MONTANÉ
periodista

La Insuficiencia Renal Avanzada (y II)

En el número anterior repasábamos aspectos generales a considerar en la insuficiencia renal avanzada, el equilibrio del agua y sodio, la formación y eliminación de sustancias y tóxicos del organismo, etc.

En esta segunda parte trataremos las proteínas y las grasas, glúcidos, la utilización de medicamentos y las modalidades terapéuticas.

PROTEÍNAS

Una de las funciones de las proteínas, según se recoge en "conocimientos de utilidad para las personas con insuficiencia renal", editado por el servicio de nefrología de la clínica Girona, es contribuir a la construcción de la estructura corporal. Por ello el paciente con insuficiencia renal avanzada debe tomar durante el día una cantidad tal de proteínas que, a pesar de la reducción a que se hallan sometidas, le permita mantener intacta la estructura de los tejidos y conseguir que las cifras de urea en la sangre mantengan una estabilidad aceptable.

GLÚCIDOS Y GRASAS

En la insuficiencia renal avanzada, un sesenta por ciento de la dieta debe de corresponder a hidratos de carbono. Al reducir la ingesta de proteínas, el aporte calórico se debe llevar a cabo a través de los hidratos de carbono. Por tanto, se debe evitar el consumo excesivo de grasas para evitar, asimismo, su aumento en la sangre que podría ocasionar complicaciones posteriores.

UTILIZACIÓN DE MEDICAMENTOS

La insuficiencia renal expone al enfermo a numerosos trastornos que pueden abarcar hipertensión, infecciones, insuficiencia cardíaca... Ello hace absolutamente necesario la utilización de

más medicamentos que el resto de la población. La insuficiencia renal, por otra parte, produce notables alteraciones en la transformación y eliminación de medicamentos. Ello provoca una mayor incidencia de efectos no deseados que condicionan la necesidad de ajustar las dosis que se prescriban al grado de función renal.

MODALIDADES TERAPÉUTICAS

Dentro de las modalidades terapéuticas debemos de hablar de los métodos de suplencia. El más generalizado es la hemodiálisis. La elección de este método depende de criterios relativos a la medicina, a la técnica y, también, a las preferencias del paciente. La hemodiálisis es una técnica destinada a sustituir la función renal mediante el aparato conocido como "riñón artificial".

La función del riñón artificial consiste en la eliminación, a través de un filtro y con la creación de un circuito extracorpóreo, del agua y productos tóxicos que el riñón en condiciones normales tendría que eliminar por si solo. Habitualmente el paciente ha de trasladarse tres veces por semana al centro de diálisis, donde es sometido a tratamiento. Una sesión puede tener una duración aproximada de cuatro a cinco horas y debe realizarse bajo control de personal técnico especializado.

La diálisis a domicilio es un posibilidad a tener también en cuenta. Instalar un riñón artificial en el domicilio del paciente da mayor autonomía al enfermo, pero requiere un periodo de formación del paciente y familiares ya que de ellos dependerá el correcto funcionamiento y desarrollo de las sesiones a que se someta el insuficiente.

DIÁLISIS PERITONEAL

La diálisis peritoneal difiere de la hemodiálisis en que se evita la creación del circuito extracorpóreo mencionado anteriormente y la inclusión de un filtro, mediante el aprovechamiento de la membrana natural del peritoneo para sustraer agua y toxinas del paciente. Para ello es necesaria la colocación en permanencia, en la cavidad, peritoneal, de un catéter que permita la introducción del líquido de diálisis en el saco peritoneal. Después de una permanencia variable —según "Conocimientos..."— es preciso retirarlo manualmente o a través de máquinas automáticas o semiautomáticas.

TRASPLANTE RENAL

El trasplante renal consiste en la colocación de un riñón de otra persona (donante) al enfermo (receptor).

Can
ROCA
· restaurant ·
ESPONELLÀ

☎ 59 70 12

Pastisseria Artesana

CAN XAPA

Carrer Montserrat, 1

☎ 49 02 74

BORDILS (Girona)

Generalment, el riñón procedeix d'un donant cadàver. En aquest cas és necessari extreure el riñón d'una persona en mort cerebral. S'exclouen de la donació els portadors de tumors malignes, focs supurats i aquelles persones el cui riñón pugui estar danyat abans de l'extracció. De entre els pacients apuntats en una llista d'espera prèvia se fa el trasplant al pacient amb millors perspectives, facilitades per la seva major similitud immunològica. El trasplant requereix l'estudi previ d'un cert nombre de condicions immunològiques, nefrològiques, urològiques i mèdiques que disminueixin en la mesura de lo possible la possibilitat d'un rebuig i ofereixin garanties de aconseguir una supervivència prolongada del òrgan trasplantat.

El trasplant és la tècnica que, realitzada amb èxit, aconsegueix la major qualitat de vida per al pacient.

en quatre ratlles

Medicina

Entre les conclusions del XVII Congrés de Cirurgia celebrat a Madrid el mes de Novembre destaquen les estadístiques de supervivència en trasplantaments de fetge. Dels 3.000 malalts amb fetge trasplantat des de 1980 la supervivència ha augmentat del 35% al 76%. La llista de persones que esperen actualment ésser trasplantats és d'un centenar essent el principal problema la falta de donacions.

Drets civils

Una sentència del Tribunal Superior de l'Estat de Califòrnia ha establert precedent en una sentència que senyala que la vida i la salut dels infants està per sobre del dret a la llibertat religiosa. La decisió afecta a una mare que per motius religiosos es nega a donar antibiòtics a la seva filla de quatre anys que finalment va morir de meningitis. El Tribunal ha determinat que els pares en casos com aquest poden ésser processats criminalment si els infants moren.

Medicina

Un nou termòmetre per mesurar la temperatura corporal sense tocar al pacient ha estat construït per investigadors d'una Universitat d'Irlanda del Nord. Un cercle de plàstic del tamany d'un rellotge adherit al cos del malalt envia una sèrie d'impulsos electrònics que són recollits a distància per un dispositiu que obté la temperatura exacta. El seu ús està especialment recomanat per pacients en U.V.I.

**Associació
Malalts
Renals
Girona**

AMARG

Ctra. Barcelona, 23 - Entl. 2a.
Tel. 205177
17001 GIRONA

SOCI MALALT

Voldria ésser soci de l'Associació de Malalts Renals de Girona - **AMARG**

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Població _____

Autoritzo el pagament de la meua quota voluntària al Banc o Caixa _____

Signatura:

Compte núm. _____ Sucursal _____

SOCI COL-LABORADOR

Voldria ésser soci col-laborador de l'Associació de Malalts Renals de Girona - **AMARG**

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Població _____

Autoritzo el pagament de la meua quota voluntària al Banc o Caixa _____

Signatura:

Compte núm. _____ Sucursal _____

DONANTS

Desitjo ésser donant de ronyó i trameto aquest cupó per tal que l'Associació de Malalts Renals de Girona - **AMARG**, faci els tràmits pertinents a tal efecte.

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Població _____

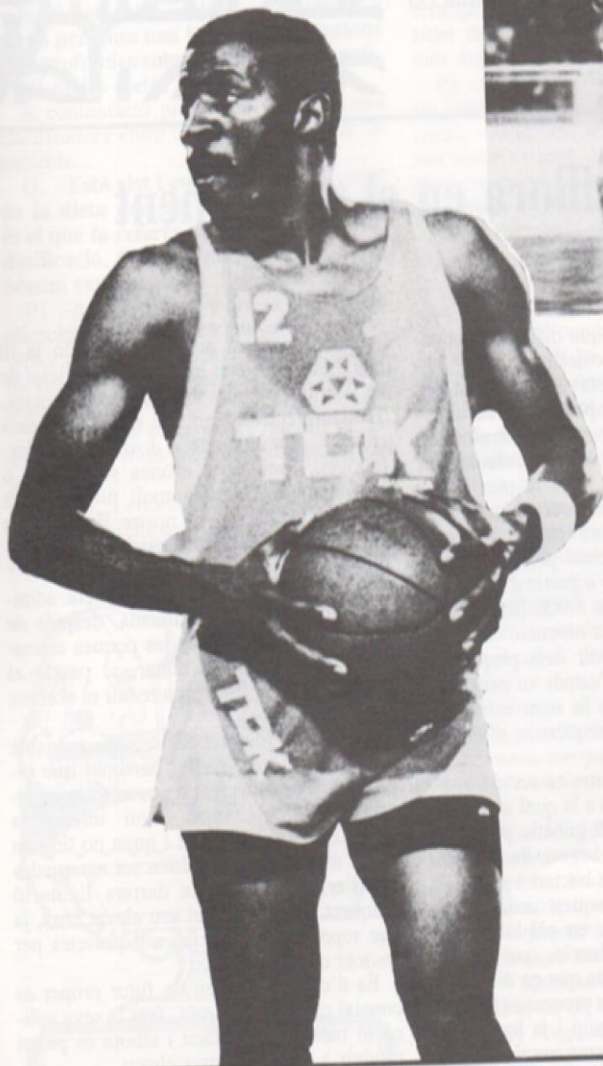
Autoritzo el pagament de la meua quota voluntària al Banc o Caixa _____

Signatura:

A volta de correu em serà tramesa la targeta acreditativa de donant de ronyó.

VALVI GIRONA i TDK MANRESA amb AMARG

«És essencial prendre clara consciència de la responsabilitat social de les empreses. Els seus béns han de contribuir al benestar del poble». **NELSON ROCKEFELLER**

El febrer de l'any passat va tenir lloc un complet partit de bàsquet entre el Club Bàsquet Sant Josep-Valvi Girona i el TDK Manresa en benefici d'AMARG. L'entitat esportiva gironina, Valvi Girona, a les voltes de celebrar el XXV aniversari de la seva fundació i gaudint d'una acurada sensibilitat tant per part del seu president, Joaquim Vidal i Perpiñà, i del seu gerent, Esteve Fernández, -veritable ànima de l'infraestructura i promoció del club- varen fer possible que aquest esdeveniment fos un èxit tant d'assistència com de promoció de la problemàtica d'AMARG.

La contribució del Valvi Girona és molt significativa en un moment que, en l'aspecte esportiu, l'entitat es troba molt bé. El seu primer equip juga a la màxima divisió del bàsquet estatal. L'equip juvenil reflexa l'estat actual de les generacions del canvi del bàsquet gironí. L'equip sènior B ha assolit un ascens. Els cadets i infantils segueixen la tasca de pedrera encomanada. En definitiva, la tasca esportiva del club és positiva i les seves contribucions socials a la ciutat de Girona també. Això és un reflex de la filosofia que impera en l'entitat, encaminada a fer-se un nom absolutament popular tant a Girona com a Catalunya.

També volem fer-nos ressò dels innombrables testimonis d'encoratjament i de felicitació que en el decurs d'aquest any passat hem rebut d'altres esportistes, socis i simpatitzants del Valvi vers AMARG.

Nova junta d'AMARG: il·lusió i esperança

El passat 19 de juliol va prendre possessió la nova Junta directiva de l'Associació de Malalts Renals de Girona, els membres de la qual van ésser elegits per votació dels socis malalts renals. La Junta guanyadora està composta per: Lluís Nadal i Poch (president); Lluís Pau i Diferer (sots-president); Lluís Fernández i Ripoll (secretari); Mercè Cabezas i Fernández (tresorer); Antonio Estrada i Vera, Vicente Fariñas i Arenas, Maria Puig, Josep Saguer i Noguera, Xavier Pagès i Roca, Ramon Noguera i Pagès, Montse Vila i Planella, Albert Pertegaz, Francesc Albertí i Cornamala (vocals) i Margarida Núñez i Vaca (secretària).

Entre els projectes de la nova Junta directiva es troben el realitzar una campanya permanent de conscienciació de la població vers la problemàtica de la donació d'òrgans; la formació dels propis associats; la potenciació de la Junta; la millora de la revista i el sanejament de l'economia interna.

Entre la il·lusió i l'esperança la Junta directiva camina amb pas segur.

ERITROPOIETINA: Una millora en el tractament de l'insuficiència renal crònica

La eritropoietina és una hormona que es fabrica gairebé totalment en el ronyó i la seva missió és fer que es produeixin glòbuls rojos. Les persones amb insuficiència renal o en diàlisi solen tenir manca de fabricació d'aquesta hormona i la conseqüència que se n'esdevé és la producció disminuïda de glòbuls rojos, situació coneguda amb el nom d'anèmia. Aquesta situació d'anèmia pot ser menys o més acusada, segons resti o no resti una petita producció d'eritropoietina en el ronyó insuficient. Altres factors també intervenen en la gènesi de l'anèmia dels dialitzats: és important reduir les pèrdues de sang que es poden produir en les diàlisis o fora de les mateixes, assegurar una nutrició equilibrada, en molts de casos rebre regularment ferro, i en casos molt específics administrar determinats medicaments (àcid fòlic, anabolitzants, vitamina B₁₂). En alguns casos quan totes aquestes mesures no assoleixen aconseguir una xifra de glòbuls rojos suficient per estar lliure de clínica d'anèmia, cal realitzar transfusions de concentrat de glòbuls rojos de forma regular. Aquesta és la darrera mesura a realitzar perquè tots sabem que les transfusions comporten risc a diversos nivells (reaccions al·lèrgiques, transmissió d'infeccions,

sensibilització que dificulti un possible trasplantament posterior).

Des de fa anys s'estava investigant per arribar a obtenir eritropoietina, l'administració de la qual en pacients anèmics per dèficit de la mateixa, hauria de resoldre el seu problema. L'any 1965 la prestigiosa revista British Medical Journal publicava uns estudis que demostraven que per obtenir eritropoietina suficient per tractar una persona durant un any a partir d'orina humana calia purificar-ne 5.000 litres. Això feia inviable, doncs, l'obtenció d'eritropoietina humana a partir dels propis humans. Aquesta línia d'estudi va permetre, però, que es coneixés la seva estructura química, és a dir la seqüència d'aminoàcids que la componen.

En aquest moment entra en acció l'enginyeria genètica, mercès a la qual en primer lloc es pot saber el codi genètic per fabricar eritropoietina, en segon lloc aquest codi s'introdueix en un bacteri i s'obté la part de gen que conté aquest codi i finalment això s'introdueix en cèl·lules amb gran capacitat de reproducció, que fabricaran eritropoietina humana que en direm recombinant. Tots aquests processos han superat la fase d'investigació i ja han entrat en fase de producció a gran escala.

En el moment actual en el món ja hi han 2.000 persones que s'han beneficiat de de l'eritropoietina humana recombinant. Té una efectivitat notòria en el 97% dels casos i, administrada a dosis apropiades, produeix molt pocs efectes secundaris o indesitjables. En data molt propera serà comercialitzada en el nostre Estat i fins que això es produeixi possiblement n'obtidrem directament a Suïssa.

Els efectes d'aquesta substància administrada de forma continuada, després de cada sessió, es noten a les poques setmanes. Si es deixa de donar, al passar el temps es torna altre cop a reduir el nombre de glòbuls rojos.

En una primera fase sembla raonable administrar-lo a aquelles persones que requereixen transfusions o que en la seva xifra de glòbuls rojos sigui inferior a 2.000.000/mm³, sempre i quan no tinguin altres malalties que podrien ser agreujades per l'eritropoietina. La darrera limitació d'aquest producte és el seu elevat cost, ja que representa unes cinc mil pessetes per pacient cada mes.

És d'esperar que en un futur proper es coneixi cada vegada més, fent la seva aplicació més segura i fàcil i alhora es pugui produir a un cost menys elevat.

El pacient enfront d'una dieta restrictiva

JOSEP Ma. PLA i BARTRINA (nutroleg) - MARINA PARETES i BONET (dietista) - CARMEN SUÑOL i GURNÉS (dietista)

Des de la consulta de Dietètica del Servei d'Hemodiàlisi i per mitjà de centenars d'entrevistes i enquestes alimentàries a pacients hem pogut constatar en els malalts renals nombroses reticències a observar la dieta que se'ls prescriu. Intentarem d'anar analitzant algunes d'aquestes dificultats amb grups de malalts que s'hi han prestat voluntàriament i amb ganes d'oferir a altres persones una base per a reflexions més profundes sobre el tema del compliment de les dietes prescrites.

A continuació presentem una conversa clarificadora entre la dietista i un grup de pacients.

D. -Està vist i comprovat que el punt de la dieta que sol ser més transgredit és el que fa referència a la sal i a la seva dosificació. Caldria que, entre tots, trobéssim explicacions a aquest fet.

P1 -A mi em sembla que la primera explicació la trobaríem en què la sal està present a quasi tots els aliments, i per tant és inevitable no passar-se'n en un moment determinat.

P2 -El que succeeix és que el menjar amb sal és molt més gustós que no pas sense.

P3 -Sí, i endemés no resulta massa fàcil trobar restaurants que et serveixin menjars fets o sense sal.

P1 -Diguem-ho tot, en els restaurants, si demanes sense sal un plat dels que poden preparar al moment, també te'l serveixen. Una altra cosa és si demanes menjars que comportin salses, per exemple.

D. -La por a passar set, us ajuda a saber abstenir-vos de menjar amb sal?

P1 -Una mica sí, però no gaire.

P2 -No gaire, perquè la prohibició que acompanya el menjar sense sal té la fa desitjar més. El prohibit sol ser sempre el més desitjat.

P3 -Aquí tens el cas, per exemple de les pastes i l'arròs. A nosaltres els pacients renals ens els recomanen i a quasi ningú ens venen de gust. En canvi en altres tipus de malaltia que aquests aliments s'han de controlar, els pacients se'n deixen.

P2 -Una altra raó que explica la dificultat en respectar una dieta pobre en sal és de tipus familiar. Succeeix que, una de dues, o bé obligues a la cuinera a tenir més feina o bé condemnes a tota la família a menjar fat. Hi ha llars on aquest problema és difícil de resoldre.

P3 -No obstant això, hi ha famílies com la meua, que sintonitzen tan bé amb el malalt que si aquest volgués traspasar-se hauria de fer-ho fora de casa.

P1 -Permeteu-me de fer entrar a la conversa una altra explicació de les resistències a complir una restricció de sal: es tracta del refús a reconèixer la seva malaltia per part d'alguns pacients renals, de reconèixer-la i d'assumir-la responsablement.

P2 -Això és un problema de mentalització.

P1 -Ni més ni menys. Quan és va amb la colla, hi ha malalts que senten vergonya de demanar menjars sense sal perquè això implica la confessió en veu alta de la seva situació.

P2 -També hauríem de pensar que menjar sense sal davant dels amics o família, desperta, l'admiració, per la valentia que demostra.

D. -Aquesta admiració deu ser positiva, deu ser un estímul positiu.

P1 -I tant que sí, més quan aquesta admiració et ve de la pròpia esposa.

D. -A vegades, en prescriure una restricció de sal, tinc la impressió de

que el malalt murmura de baix en baix aquestes paraules:

«Fins i tot la sal em treuen, això vol dir que ja s'ha acabat tot...».

P1 - No serà tant. Una persona que xifra la seva vida en el menjar és molt poca cosa. El menjar només té un valor relatiu.

D. -És veritat el que dius, però també ho és que molts malalts renals donen una extremada importància al menjar i per tant a la dieta que els mesura i organitza.

P3 -Jo crec que es dona tanta importància a la dieta perquè vosaltres els professionals, ens l'heu ponderat tant.

D. -Vols dir que ens "passem" a l'hora de destacar-ne la seva importància?

P3 -No m'atreveria a dir tant, perquè és cert que cal saber moltes coses sobre la nostra peculiar alimentació i hem de saber regular i repartir els aliments que prenem...

P2 -Fet i debatut, gairebé tot depèn de saber-se automentalar de que la dieta fa bé.

Jo, abans, venia a dialitzar-me carregat de pes per l'excés de sal que prenia i no cal dir el malament que m'hi passava. Ara, en canvi menjant sense sal vaig la mar de trempat.

D. –Les avantatges, en aquest cas, de menjar sense sal les has descobert i après tu tot sol. De poc t'han servit les nostres receptes i consells; ho has après pels camins de l'experiència, no? Ara bé això, i cal remarcar-ho, ha resultat un aprenentatge ple de perills, gairebé imprudents.

P3. –El que s'ha de tenir en compte és que hi ha malalts de totes menes. N'hi ha que comprenen de seguida el que vosaltres els hi dieu, aquests estalvien aprendre a còpia d'ensopegades i experiències doloroses. D'altres en canvi, es prenen a burla el que prediqueu. I per últim n'hi ha que s'ho agafen massa fort.

Personalment penso que una bona dieta es decideix sempre a dins del cap, és qüestió d'una encertada mentalització.

D. –**L'estat emocional condiciona molt l'actitud que es pren davant de la dieta?**

P1 –Potser no tant com altres factors, però sí que influeix. El desànim per exemple, a alguns els porta a menjar immoderadament.

P2 –Per part meua, i perdoneu que em repeteixi, el que em motiva més a respectar la dieta és saber que d'aquesta manera em trobo millor.

D. –**L'atractiu que té el temptar la sort no pot influir a l'hora de trencar la dieta?**

P3 –Evidentment que el plaer que proporciona la transgressió de les normes t'atreu poderosament, però respecte a la nostra dieta cal pensar que ens hi juguem la vida i que aquesta no admet massa bromes.

D. –**Hi ha pacients que passen per un llarg procés abans d'avenir-se a acceptar la dieta que els hi prescrivim. A que ho atribuiríeu?**

P2 – És clar, en el món hi ha de tot. Hi ha persones que no poden entendre que se'ls hi prohibeixi alguna cosa.

P3 –Sí, però, també n'hi ha d'altres que semblen necessitar que els hi prohibeixin coses i que els reyin. Sembla que vulguin esdevenir una mena de malalts professionals. Potser necessiten més que el pa que mengen, que els metges estiguin per ells.

P1 –Ben segur que això es dona principalment entre persones que no troben prou atencions a casa seva i és per això que cal insistir tant en que unes bones condicions socials i familiars són indispensables per als malalts.

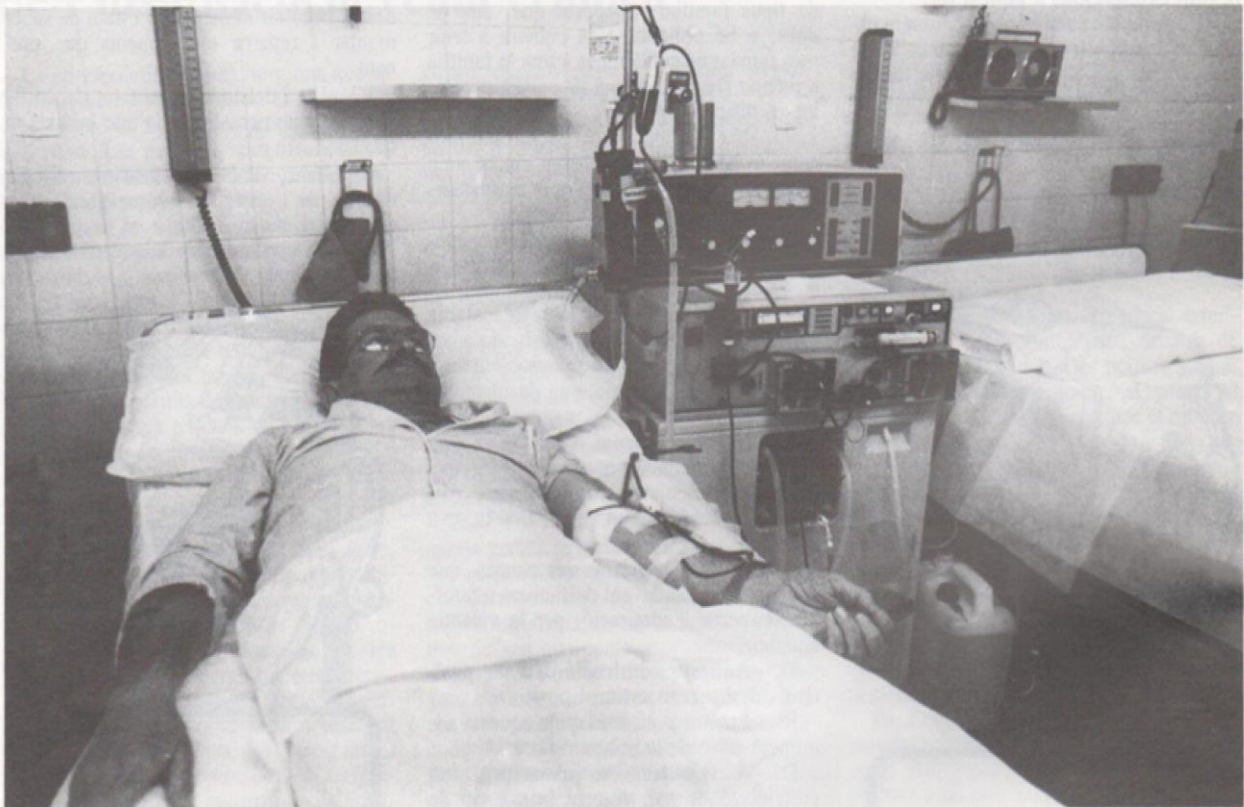
D. –**Resumint...**

P1 –Jo diria que allò primordial és proporcionar als malalts una bona motivació per respectar la dieta i un clima familiar i social que els sigui propici.

D. –**Aquesta motivació de que parles, on cal anar a buscar-la, perquè no se'n troba a les farmàcies?**

P2 –Pot trobar-se en l'admiració dels qui t'envolten. En els efectes benefactors de la dieta mateixa, pensar que seguint-la et trobes molt millor, ajuda molt.

P3 –El malalt renal ha de pensar fins a convèncer's de que les coses són com són, que li cal fer un control amb l'alimentació, que s'ha d'assumir de la millor manera possible. Això potser l'ajudarà a pensar en la dieta com una eina benefactora.

Apunts psicològics

ÀNGELS CASTAÑO DEL BLANCO
(psicòloga)

Podríem fer una anàlisi psicològica del pacient renal partint de dos eixos:

- 1 - Mecanismes psicològics que es posen en marxa per fer front a la malaltia.
- 2 - L'ús que es pot fer de la malaltia.

1 - Tota malaltia comporta una pèrdua d'un equilibri tant a nivell biològic com psicològic i social.

La IRC comporta una pèrdua de l'equilibri en el nivell biològic, és a dir hi ha uns ronyons que no fan la seva funció de filtratge i aquesta funció s'ha de fer per mitjà de la diàlisi.

Aquest desequilibri en el nivell biològic que obliga a programes de HD periòdica, te les seves repercussions en el nivell psicològic i social, si considerem a l'individu com un ser biològic, psicològic i social, qualsevol pèrdua d'equilibri en un d'aquests nivells afectarà a la totalitat de la persona i no a un òrgan o sistema aïllat. És la persona la que emmalalteix i no els ronyons. Així per molt que la malaltia sigui d'origen físic, com ara uns ronyons que no fan la seva funció de filtratge, això tindrà les seves repercussions en el nivell psicològic i social.

A nivell psicològic qualsevol malaltia genera en l'individu ansietat. L'ansietat funciona com una senyal d'alarma davant de qualsevol perill.

En proporcions adequades l'ansietat no es considera patològica sinó que és la resposta apropiada davant d'una situació d'emergència, davant d'una situació desconeguda i serveix per mobilitzar l'individu a una millor adaptació a la situació desencadenant.

L'ansietat es converteix en patològica quan traspasa certs límits, quan no s'ajusta a la realitat, quan persisteix en absència de qualsevol raó conscient que la justifiqui.

L'ansietat és sentida per l'individu com quelcom displicent i per tal d'estalviar aquesta displicència es posen en marxa mecanismes de defensa psicològica, amb la finalitat de disminuir el valor real del seu impacte. Donat que això es pot mostrar contradictori amb la realitat aquests mecanismes es mobilitzen de forma inconscient.

La utilització de mecanismes defensius no és exclusiva de persones que pateixen algun tipus de malaltia, sinó que tots fem servir repertoris de mecanismes defensius.

El que revela el nivell d'adequació o inadequació, és el grau de rigidesa o la dificultat per mobilitzar uns o altres en funció del conflicte mental present.

Em limitaré a assenyalar els que apareixen en aquesta entrevista:

- **Racionalització.** El subjecte intenta donar una explicació coherent i acceptable de les seves actituds i idees, sentiments o qualsevol altra representació mental, donat que les vertaderes motivacions no les percep.

Un pot dir que és molt difícil menjar sense sal perquè quasi tots els aliments en porten. D'aquesta manera un pot quedar molt tranquil a nivell conscient perquè mitjançant la racionalització evita sentir la culpa de no fer les coses com les hauria de fer.

També es pot donar l'explicació de que és molt difícil menjar sense sal perquè no hi ha restaurants que et serveixin menjars fets o sense sal.

Una altra explicació possible es posar la dificultat en la família. És molt difícil menjar a casa sense sal donat que obligues a fer dos tipus de menjar o bé condemnés a tota la família a menjar fat.

- **Projecció.** Per mitjà d'aquest mecanisme el subjecte expulsa de si mateix quelcom que rebutja o que li crea molta ansietat.

És una forma de posar el mal o les dificultats a fora en lloc de buscar-les dins de nosaltres mateixos.

Així un pot pensar que no és que tinguem dificultat per menjar sense sal, es que no podem perquè tots els aliments el porten.

També es pot pensar que no és una dificultat nostra, és un problema de família.

Psicologia versus progrès

Què has de fer? que la cuinera faci dos menjars o condemnar a tota la família a menjar fat?

2 - La malaltia es pot utilitzar per diversos fins: Hi ha qui l'utilitza per reclamar una retribució econòmica, una invalidesa, per no treballar, per desentendre's de les seves obligacions familiars o socials, etc.

També es pot utilitzar per tal de despertar l'admiració dels altres o per reclamar l'atenció de la família, dels metges i infermeres. Una forma de reclamar atencions és no fer les coses com s'haurien de fer, els altres estaran pendents de nosaltres malgrat sigui per escridassar-nos.

El menjar té un valor relatiu, però la transgressió de la dieta es pot fer servir com a protesta per la malaltia, també per manipular a la família creant altres angoixes perquè el pacient no fa la dieta adequadament, es pot fer servir per provocar a l'equip mèdic i d'infermeria.

Avda. de la Palma, 21
 ☎ Hotel: 340 340 - 340 953
 ☎ Part: 341 227
 Apartado de Correos 29

17320 TOSSA DE MAR
 (Costa Brava)
 SPAIN

Gran subhasta de Nadal en benefici d'AMARG

Nadal és una de les dates assenyalades del calendari de festes del nostre país. Nadal és l'època en que el sentiment floreix de totes les persones amb intenció social, cultural i espiritual, tot i fent una introspecció per cercar allò més íntim de la persona: el seu ser interior. I, justament, en aquestes dates, l'Associació de Malalts Renals de Girona (AMARG) va decidir fer una gran exposició-subhasta de Nadal per conscienciar a la població de la necessitat de la donació d'òrgans.

Partint d'una idea del director de la revista AMARG, Joan Lluís Montané, s'organitza una exposició de 72 artistes de les comarques gironines i d'altres artistes vinculats de forma directa a Girona del 15 al 22 de desembre a la Fontana d'Or, Obra Social, amb subhasta el dia 22. Aquests artistes són: Susana Alonso, Olga Aloy, Enric Ansesa, Ricard Anson, Josep Arnau, Tonyi Barbero, Ernest Borràs, Dolors Bosch, Pep Camps, Gustau Carbó Berthold, Xavier Carbonell, Joan Clapera Mayà, Cocomir, Garcia i Colomer, Josep Maria Compte, J. Cos, Montserrat Costa, Pia Crozet, Modest Cuixart, Judith Davis, Miquel Duran, Ignasi Esteve, Vilà i Fàbrega, Ma. Àngels Feliu, Lourdes Fernández,

Domènec Fita, Elena Font, Marta Font, Narcís Gironell, Agustí Gironella, Milos Gras, Horst Heller, Xavier Herrero, Lluís Hortalà, Philippe Lavaill, Daniel Lleixà, Josep Maria Llauger, Enric Majoral, Joan Manera, Ramon Maroto, Claudi Masó, Josep Ministrall, Adhemar Miranda, Agustí Montañés, Clara Oliveras, Ma. Carme Oliveras i Giralt, Roser Oliveras, Dolors Picazo, Miquel Plana, Joan Riu i Mató, Maria Roca, Rocacosta, Guillem Rocas, Rocca Bon, Lluís Roura, M. Ruffi Gibert, Marta Rull, Carles Sais, Carme Sanglas, Llibertat Sans, Rosa Serra, Ma. Teresa Soler, Torres Monsó, Juanjo Valeros, Evarist Vallès, Montserrat Vallès, Vayreda Canadell, Albert Viladrosa, Javier Vilató, Alcía Viñas, Emília Xargay, Xarma.

Però, abans, es va realitzar una gran tasca de recerca dels artistes, selecció d'obra, i sobretot, de recollida. Aquesta ens va obligar a mobilitzar-nos per totes les carreteres de Girona i comarques, inclús a desplaçar-nos en els nostres cotxes a Barcelona. Antoni Estrada, voluntari juntament amb Joan Lluís Montané, varen recórrer tota Girona, part de l'Empordà i Barcelona. Moltes hores de volant, menjant amb preses, contactant amb els artistes. Antoni

Estrada estava cansat, però, malgrat tot, cada dia al volant, puntual a les cites, va complir. A la recerca de l'obra a les terres empordaneses també hi va participar el nostre sots-president, Lluís Pau. Enamorat de l'Empordà, recordant les seves històries d'anys enrera, sempre al volant, corrent, pujant i baixant escales, recollint obra, parlant amb els artistes, empapant-se d'art. Xavier Pagès, en les estones lliures de feina, també va col·laborar, sobretot a Girona, sortejant l'intens tràfic d'automòbils de la capital. I, també el nostre president, Lluís Nadal que, malgrat estar molt ocupat professionalment, va donar l'exemple com el primer, amb hores de volant a Girona, i després dirigint el muntatge de l'exposició ajudat per altres membres de la Junta i d'alguns socis de l'Associació.

Entre els artistes participants n'hi havia un d'especial: el President de la Diputació de Girona, Josep Arnau, el qual contribuï amb una aquarel·la.

La subhasta va aconseguir 800.000 PTA brutes, que amb els descomptes i pagaments de despeses i als artistes, suposaren unes 350.000 pessetes netes per l'Associació.

L'Ajuntament de Girona va participar pagant el catàleg i la Galeria El Claustre, a través del seu propietari, Miquel Mascort i Riera, va contribuir amb un quadre i amb la direcció personal de la subhasta.

exposició d'art

Pia Crozet, Roser Oliveras i Emília Xargay amb AMARG

Pia Crozet, Roser Oliveras i Emília Xargay varen exposar de l'1 al 6 de novembre de 1988 a la Casa de Cultura de l'Obra Social de la Caixa de Pensions. A l'acte inaugural varen assistir-hi les primeres autoritats: senyor Josep Arnau (President de la

Diputació); senyor Navarro (Governador Civil) i senyor Joaquim Nadal (batlle de Girona). El nombrós públic va gaudir de les escultures realitzades amb alabastre de la Pia Crozet, dels grans formats pictòrics de Roser Oliveras i dels bronzes de l'Emília Xargay. Pintura i escultura de tres artistes gironines contemporànies amb projecció internacional. D'aquesta forma la sensibilitat del món artístic es conjugà amb la sensibilitat de la problemàtica de les malalties renals. El lema de l'exposició: "l'art ajuda a salvar vides", es va fer realitat, contribuint-hi el fet de que es adquirissin algunes de les obres exposades.

L'esforç d'AMARG va ésser molt important, portant a terme una extensa i àrdua tasca de promoció de l'acte en la que s'hi van abocar tots els membres de l'actual Junta Directiva.

Pia Crozet

Roser Oliveras

Emília Xargay

Torres Monsó, l'escultor de l'eterna dialèctica

Paco Torres Monsó no prové d'una família d'artistes i, en conseqüència, es pot dir que sorgeix per generació espontània.

Nascut a Girona el 7 de novembre de l'any 1922, és un artista tranquil i introvertit al qual agrada de pensar les coses abans de realitzar-les. Per aquesta raó és possible que es pugui considerar un escultor poc prolífic. De tota manera, al llarg de la seva vida ha realitzat molt més d'un centenar d'escultures, sense considerar la seva obra en ceràmica, esmalt i joieria, entre altres especialitats.

Viu a la carretera de Santa Eugènia a Salt. El seu estudi és el seu món, allí on experimenta amb diferents materials com guix, fang, plàstics, fòrmica, fusta, pedra i bronze. Últimament treballa amb fibra i resines de polièster i també amb ferro i amb acer galvanitzat. En relació a la darrera exposició d'Espais, a base d'escultures amb fòrmica negra, ha suposat un cert canvi, passant d'un concepte filosòfic, basat en la preocupació pel cosmos, el més enllà, l'antimatèria, els forats negres, a un concepte més visual i lúdic. Juga, en aquest sentit, amb varis estadis on l'ironia i la investigació tenen un paper molt important. Ironia que, en comptagotes, va deixant ací i allà quan crea i quan parla: «El meu avi era "un curandero", utilitzava remeis naturals per curar malalties. Potser la imaginació que ell posava en totes les coses me l'ha transmès». Torres Monsó es va interessar per l'art quan escoltava les explicacions dels professors sobretot les diferents èpoques i corrents artístiques, sobretot el Renaixement. En esclatar la Guerra Civil espanyola tenia catorze anys i va coincidir amb l'obertura d'un "belles arts" a Girona: «Era una època amb molta gent interessada per l'art, però també era un temps amb molt odi. Al finalitzar la guerra el nou "belles arts" es va obrir al Carrer Nou. Joan Orihuel, pintor barceloní, va obrir una Acadèmia a Girona. Vaig ser un dels seus primers alumnes juntament amb Emília Xargay. Vaig conèixer a Subirachs posteriorment. Ens havíem d'agrupar els artistes per fer força, era una època molt dolenta, en plena postguerra».

Obté una beca de l'Institut Francès (1954-55) i d'Itàlia (1957). Destaca el seu treball amb els escultors Josep Clarà i Enric Monjo. Aconseguí el Gran Premi d'escultura a la II Biennal d'Alexandria (1959). Malgrat un cert període inactiu entre 1967-69, comença la seva investigació amb materials nous que marcà una profunda evolució. Un dels millors treballs és la sèrie "Black hole". El treball amb materials plàstics i tous suposa per

a l'artista un reconeixement a nivell nacional i internacional. Des d'aleshores a avui, ha participat en exposicions molt importants però a la vegada molt pensades. Quan Torres Monsó dona el sí a una galeria sempre és després d'un llarg espai de temps de rumiar-ho: «En l'actualitat hi ha un consumisme brutal en tots els sectors i el ritme de la societat és molt ràpid. El "neo-geo" o d'altres corrents no són més que el pur reflex del ritme imposat per les multinacionals. L'extensió dels mitjans de comunicació a tot el món, l'uniformització de tot fa que hi hagi més comunicació i es treballa amb una certa paranoia. Cada cop més els estils són d'execució i durada més ràpida».

L'ART S'HA DE PENSAR

Crear amb presses és molt perjudicial: «Si jo faig poca obra és perquè a més m'he diversificat (disseny, ceràmica, escultura...). Però el fet d'elaborar poques peces no vol dir que l'artista no tingui un estímul constant, malgrat que es doni un moment en el qual la seva obra arriba al zènit, i la resta són repeticions. De vegades veus obra d'en Miró, Picasso i d'altres, i consideres que són artistes molt prolífics. Això s'explica pel fet que, una vegada arribes a una determinada edat, pots seguir treballant fins al final. Però, personalment em molesta repetir-me i aquest és un altre motiu per no per massa obra».

Torres Monsó quan treballa ho fa equilibrant el sentiment i el pensament: «Tot va conjuntament, perquè no hem d'oblidar que un artista és una persona que canalitza una realitat i unes sensacions envers l'obra d'art». Sentiment que, de vegades, es canalitza sota el dolor, donat que l'artista té l'estómac delicat, però, malgrat tot, procura menjar de tot. «De tota manera els problemes d'estómac no han influït a la meua obra. Quan picaba pedra tot el dia o quan puleixo em molesta, malgrat que ara tinc l'estómac molt millor. És una mica delicat tenir úlcers als vint anys. Pensava en què no ho superaria, però ho he fet. Tot és una qüestió psicològica, i la no solució del problema afecta al sistema nerviós. Recordo que el metge em receptava vitamina B per l'estómac». De petit, als set anys o vuit anys, era un nen fràgil i sensible. Recorda amb un cert sentiment de rebuig el seu pas pel col·legi i la seva divergència amb els criteris de l'Escola «un centre religiós». Aquesta posició el duia fins l'extrem de no menjar res perquè les idees rebudes l'afectaven, «totes elles graviten amb

la idea de pecat» —assegura—. D'aquesta època provenen les seves preocupacions sobre la mort: «La idea de la mort és molt clàssica en el meu pensament, des de l'infantesa l'he tingut present. No m'era aliena, però potser no era tampoc natural, en definitiva era un problema, fins que vaig conèixer el Zen». Torres Monsó comença a veure-ho tot més clar. El Zen, des de que el Budisme és va introduir a Xina, procedent de la Índia, tres segles més tard es formà l'escola ch'an, equivalent a la que segles després fou l'escola Zen de Japó. Aquesta escola budista es diferencia d'altres perquè considera que la il·luminació arriba d'una forma abrupta i que pot obtenir-se en la vida quotidiana. Els precursors del Zen ja varen ser mestres en desvincular-la de qualsevol concepció filosòfica, sostenint que l'individu ha de cercar la seva pròpia naturalesa que és la realitat suprema. I per aconseguir-ho s'utilitzen unes tècniques. Aquestes tècniques són les que varen interessar a Torres Monsó: «Amb la lectura de textos de Zen l'angoixa em va desaparèixer». De tota manera s'observa en l'obra d'en Torres Monsó una forta dialèctica, donat que molts dels seus muntatges són en certa forma un instrument de reacció: «Ex-vots, situació anti-religiosa», com ell els denomina.

Avui segueix essent una persona sensible: «En canvi, un familiar, un amic, una persona pròxima, els sento molt propers. I molt més quan es tracta d'una persona amb problemes físics o psíquics. No he tingut cap familiar ni amic amb problemes de ronyó, però en canvi sí que he tingut familiars molt estimats amb càncer. I he vist patir dia a dia a persones de la meua família durant molts anys afectades per aquest mal. El dolor, la idea de la mort i la del suïcidi són una constant a la meua vida i considero que aquesta societat ha d'acceptar la vertadera realitat de tot».

JOAN LLUÍS MONTANÉ
(periodista)

Una novel·la i un llibre per menjar llegint

CAMÍ DE SIRGA
 Jesús Moncada
 Edicions de la Magrana

"Camí de sirga" és l'èxit editorial en català de l'any. La novel·la de Jesús Moncada ha merescut tant els elogis dels crítics com el favor del públic, unanimitat poc freqüent en la literatura catalana d'avui.

En una novel·la de lectura fàcil hi apreciem, alhora, una magnífica mostra de domini del llenguatge i de les tècniques narratives. Té totes les qualitats per arribar a convertir-se en una obra clàssica de la nostra literatura.

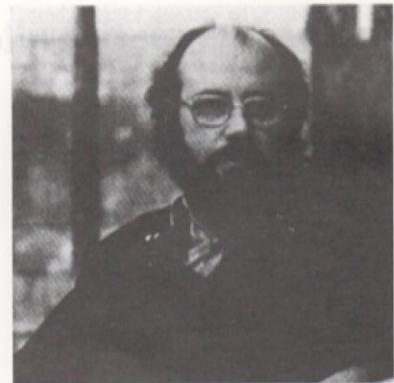
A través dels records de diferents personatges se'ns explica els fets menuts i els esdeveniments esclatants de la vida d'un poble. Aristòcrates locals, proletaris anarquistes, miners i homes del riu evocuen el passat quan la vila de Mequinensa està essent demolida per fer-hi el pantà. Hi trobem els amors tendres i l'odi entre classes. La prosperitat econòmica i la guerra civil,

la disbauxa dels anys bojos i la repressió política. En suma unes vivències i unes persones que ens fan pensar en quelcom que hem conegut o ens han explicat els avis.

**LA CUINA MODERNA
 A CATALUNYA (edició bilingüe)**
 Néstor i Tin Luján.
 Ed. Espasa-Calpe.

Néstor Luján és segurament el millor escriptor actual, en català o castellà, de temes gastronòmics. Després de Camba, Pla i Cunqueiro, Luján és la mostra vivent de l'home cult, sensible als plaers de la taula, erudit historiador, periodista i novel·lista, qualitats totes que s'uneixen per fer-nos gaudir, llegint, de sabors i olors de cuines i vins diversos.

En aquest llibre, juntament amb la seva esposa Tin, ens fa recórrer cinc dels restaurants més famosos de Catalunya a través dels 150 plats explicant a grans trets la seva elaboració. Com a introducció hi

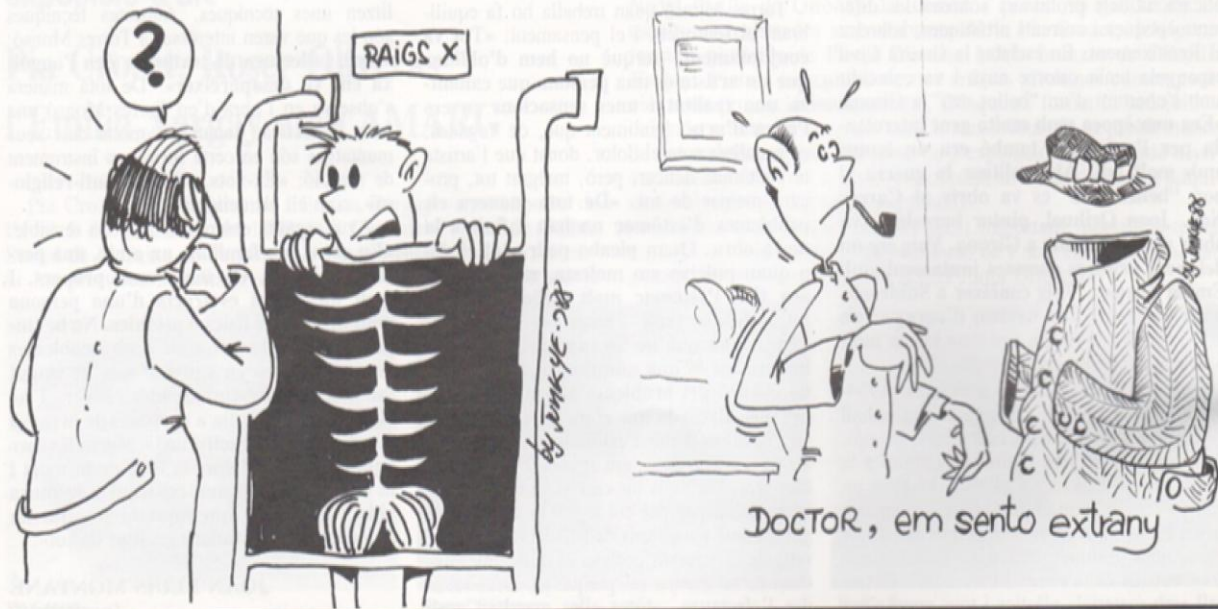

ha una breu història de la Cuina Catalana tradicional, amb els canvis, evolucions i influències que ha tingut fins avui. Cal destacar també el pròleg d'un important polític on s'analitza la cuina com a senyal d'identitat del nostre poble i el fenomen gastronòmic amb les seves repercussions econòmiques i sociològiques.

XAVIER PAGÈS

acudits

ES GREU, DOCTOR ?

A LA SEVA SALUT LI CAL UN BON SERVEI

La nostra pòlissa d'assistència sanitària dóna una àmplia cobertura de serveis, dels quals destaquem:

- Lliure elecció d'especialistes dintre el nostre ampli quadre de metges.
- Mitjans de diagnòstic com anàlisis, radiografies, ecografies, electroencefalogrames, endoscòpies, etc.
- SCANNER
- Habitació individual amb bany en els internaments per:
  - Intervencions quirúrgiques.
  - Accidents.
  - Parts.
  - Tractament mèdic (casos no quirúrgics)
- Llit per a acompanyant a càrrec de la Companyia.
- Medicaments utilitzats durant l'internament.
- Parts en clínica assistits per tocòleg.

● Assistència a TOT ESPANYA (capitals de província) en cas d'urgència per desplaçament temporal, (viatges, vacances, etc.)

- Unitat de vigilància intensiva (U.V.I.)
- Litotricia. Tractament dels càlculs de ronyó per ones de xoc. Aquesta tècnica fa innecessària la intervenció quirúrgica.
- Resonància magnètica nuclear.

PER A MES INFORMACIÓ,
estem a la seva disposició a:

LA CATALÒNIA ASSEGUADORA, S.A.

Joan Maragall, 22 - Tel. 20 33 31 - **GIRONA**
Antoni Llopis, 10 - Tel. 26 63 40 - **OLOT**
C/. Llers, 4 - **FIGUERES** (Propera obertura)

TALLERES MECANICOS
SOMAC, S.A.

Joan Bruguera, 10-20
☎ 20 23 36 - 20 34 50
17003 **GIRONA**

Eloy.

*TEIXITS
SELECTES*

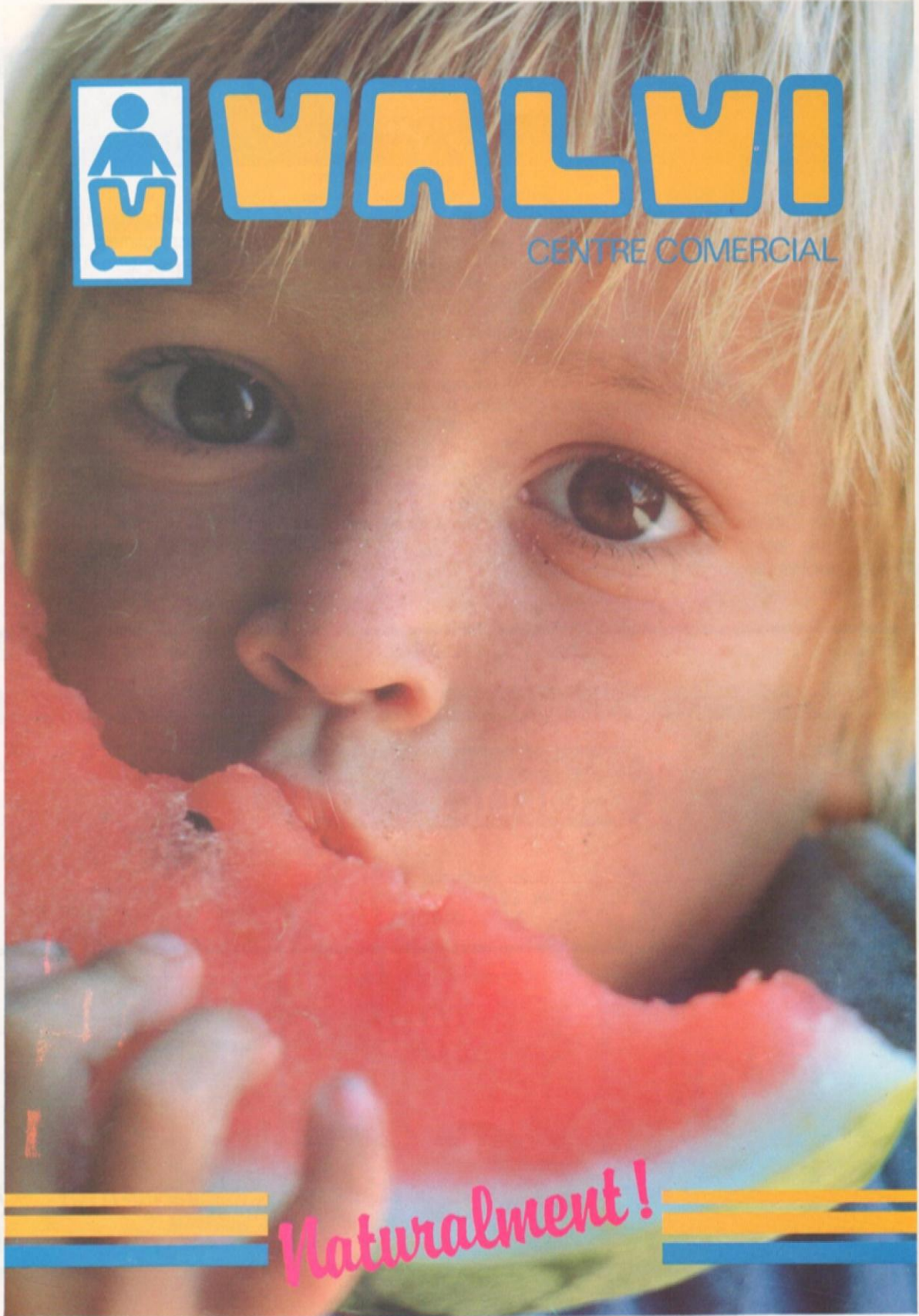
C/. Bacià, 1
Telèfon 20 32 26
GIRONA

Perelada

WALWI

CENTRE COMERCIAL

Naturalment!